

gemeente
HEEZE-LEENDE

Burgemeesters Heeze-Leende

in Oorlogstijden

Burgemeesters Heeze-Leende

Vandaag, 10 maart 2025, staan wij stil bij het leven van burgemeester Theo Willem Serraris die vandaag precies tachtig jaar geleden omkwam in het Duitse concentratiekamp Bergen-Belsen voor zijn verzetsactiviteiten.

Theo Willem Serraris werd op 12 juni 1908 geboren in Oirschot. Hij stamde uit het adellijke geslacht Serraris en was jonkheer. Zijn vader was burgemeester van Ginneken.

Zijn broer Wim werkte als ambtenaar, totdat hij in 1943 ontslagen werd en onderdook, omdat hij actief was in het verzet. Zoals bij meer burgemeesters uit Nederland in de jaren 1930 'zat het in de familie'.

Met een studie rechten aan de Katholieke universiteit Nijmegen was hij op jonge leeftijd al goed voorbereid op het burgemeestersambt. In Nijmegen

ontmoette en trouwde hij in 1934 met zijn vrouw Henriëtte, met wie hij een dochtertje en een zoontje zou krijgen in Ginneken.

Net voor het begin van de Tweede Wereldoorlog werd hij benoemd tot burgemeester van Heeze op 15 september 1938, 30 jaar oud.

Wat een rustige start van een veelbelovende loopbaan had moeten zijn, werd al snel een ingewikkelde taak. Vanaf het begin van de bezetting stond burgemeester Serraris voor moeilijke keuzes. Hij werd

Aanstelling van burgemeester Serraris met zijn nieuwe gemeenteraad (1938)

argwanend ten opzichte van de bezetter toen hij er op 10 mei 1940 ingeluisd werd naar aanleiding van een telefonisch verzoek om een fors aantal particuliere wagens te leveren. Hij dacht, dat deze vordering voor het Nederlandse leger was, maar in werkelijkheid gingen de auto's naar de Duitsers.

Naarmate de bezetting vorderde grepen de Duitse autoriteiten steeds meer naar de bestuurlijke touwtjes. Ze namen het bestuur van de provincie over en publiceerden verordeningen die voor Nederlandse burgemeesters strijdig waren met de belangen van hun burgers. In maart 1941 werden de gemeenteraden door de bezetter opgeheven en waren ook de

wethouders overbodig. Ambtenaren en burgemeesters moesten beloven trouw te zijn aan de bezetter en hem niets in de weg te leggen. Die belofte is met een korrel zout gedaan met vingers gekruist op de rug.

Toen in 1943 en 1944 de Duitse bezetter eiste dat Brabantse gemeenten mannen zouden leveren voor dwangarbeid binnen Nederland, kwam Serraris samen de burgemeester Manders van Leende en andere burgemeesters in protest.

Binnen de regionale burgemeesterskring werd afgesproken om zo veel mogelijk verordeningen te vertragen en uiteindelijk te weigeren. Een daad van verzet die niet zonder risico was.

GEMEENTE HEEZE

Telefoon 24 - Giro 44225

Uw kenmerk:

Uw brief van:

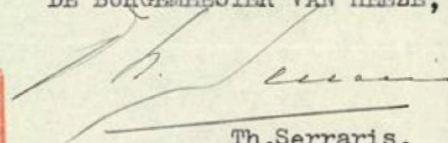
Ons kenmerk: -1.

HEEZE, 20 Februari 1943.

Bijlage: 1.

Ingesloten heb ik de eer U HoogEdel Gestrenge te doen geworden een afschrift van mijnen aan den Heer Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandse Zaken gericht an brief van 18 Februari j.l.

DE BURGEMEESTER VAN HEEZE,

Th. Serraris.

PROVINCIE NOORD-BRABANT
INGEKOMEN
25 FEB. 1943
KABINET Ag. Nr. 177

Aan

den Heer COMMISSARIS der Provincie Noord-Brabant,

te

's-HERTOGENBOSCH.

Burgemeestersprotest tegen tewerkstelling inwoners uit hun gemeenten, 1943-1944, met brieven opgesteld door Serraris en Manders. Meerdere burgemeesters uit Brabant hebben in deze periode brieven opgesteld richting de Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandse Zaken.¹

GEMEENTE HEEZE

Telefoon 24 - Giro 44225

Aan

den Heer SECRETARIS-GENERAAL van het DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, te 's-GRAVENHAGE.

Uw kenmerk

Uw brief van

Ons kenmerk

-2

HEEZE, 18 Februari 1943.

Onderwerp

HoogEdelGestrenge Heer,

Ondergeteekende, Burgemeester van de gemeente Heeze, heeft de eer het volgende te Uwer kennis te brengen.

Dat hij tot heden zijn plicht heeft vervuld, eenzijdig met het sterke besef de eer te moeten hooghouden van de nederlandsche magistratuur o.m. door zoo krachtig mogelijk de belangen van de onder hem gestelde bevolking te behartigen, anderzijds met inachtneming van een zoo ruim mogelijke loyaliteit tegenover de bezettende overheid.

Dat het hem in verband met verschillende maatregelen van de bezettende overheid, niet het minst ook in verband met de hand over hand toenemende gedwongen tewerkstelling van nederlandsche arbeidskrachten in Duitschland en het dientengevolge voor groote bevolkingsgroepen ontstane morele en materiele leed, steeds moeilijker is geworden, bedodde loyaliteit te verenigen met de hem door ambtsplicht, eer en geweten opgelegde taak van bewaker der belangen van de aan hem toevertrouwde bevolking.

Dat thans de willekeurige arrestatie, alom in den lande van jonge Nederlanders, waaronder zeer jeugdige personen, wier geestelijke en lichamelijke krachten ontoereikend zijn om het leed van gevangenschap en tewerkstelling in den vreemde te dragen, hem tot de overtuiging heeft gebracht, de tot heden besoonde loyaliteit niet langer te kunnen betrachten tegenover een bezettende overheid, die tot dergelijke maatregelen meent te moeten overgaan.

Dat hij meent in zijn kwaliteit van Burgemeester met alle kracht tegen deze maatregelen te moeten protesteeren en dat hij

Bijlagen

hij U, HoogEdelGestrenge, beleefd verzoekt van dit protest tegenover de bezettende overheid te doen blijken.

Dat hij zich genoodzaakt ziet ter kennis van U HoogEdelGestrenge te brengen, dat indien maatregelen als hierboven bedoeld zich in de toekomst zouden herhalen, of medewerking gevraagd wordt in aangelegenheden, waarin zijn nationale eer en zijn nationale plicht alle medewerking verbiedt, het hem niet langer mogelijk zal zijn zijn ambt te blijven waarnemen.

S- w.g. Th. Serraris.

¹ BHIC, Archief Commissaris van de Koningin CdK in Noord-Brabant, 1920-1969 (1085), inv.nr. 277 Burgemeestersprotest tegen tewerkstelling inwoners uit hun gemeenten, 1943-1944, pagina's 1, 23-26, 30-31.

Provincie Noord-Brabant

AS.Nr. 104 / 26 Februari 1943

Onderwerp: *Burgemeesters protest.*
 Afdeling: *Kabinet*

De Commissaris der provincie Noord-Brabant

BESLUIT:

Inliggende brief van *Burgemeester van Heeze*
 gedagteekend *23-2-43*

voor kennisgeving aan te nemen.

De Commissaris der provincie voornoemd,

MINUTE.

Nr. 30
1000-12-10-1942

GEMEENTE LEENDE

INGEKOMEN
25 FEB. 1943
Provincie Noord-Brabant

Aan
den Heer Commissaris der Provincie
Noord-Brabant
's-HERTOGENBOSCH

Uw nummer (letter) Uw brief van Ons nummer **LEENDE**
Datum: 23 Februari 1943

Onderwerp:

Ik meen goed te doen U er van in kennis te stellen, dat ik onder dagteekening van 17 Februari j.l. een schrijven van den volgenden inhoud heb gericht aan den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken.

"Ondergeteekende, Burgemeester der gemeente Leende, heeft de eer het navolgende te Uwer kennis te brengen.

"Dat hij tot heden zijn plicht heeft vervuld, eenzijdig met inacht-neming van een zoo ruim mogelijke loyaliteit tegenover de bezettende overheid, anderzijds vervuld van het sterke besef de eer te moeten hooghouden van de Nederlandsche civiele magistratuur, o.m. door zoo krachtig mogelijk de belangen van de onder hem gestelde bevolking te blijven behartigen.

"Dat het hem met het oog op de hand over hand toenemende bemiddeling van Nederlandsche arbeidskrachten naar Duitschland en het dienstengevolge voor groote bevolkingsgroepen ontstane moreele en materiele leed, steeds moeilijker is geworden bedoelde loyaliteit te vereenigen met de hem naar eer en geweten opgelegde taak als bewaker van de belangen der Nederlandsche bevolking.

"Dat thans de willekeurige arrestatie, alom in den lande, van jonge Nederlanders, waaronder zeer jeugdige personen, wier geestelijke en lichamelijke krachten ontoereikend zijn om het leed van gevangenschap of tewerkstelling in den vreemde te dragen, hem tot de overtuiging heeft gebracht, dat de tot heden betoonde loyaliteit moeilijk langer zal zijn te betrachten tegenover een bezettende overheid, die tot der-gelijke maatregelen meent te moeten blijven overgaan.

"Dat hij zich dienstengevolge in geweten verplicht acht met den meesten ernst te moeten overwegen zijn ambt neer te leggen, wanneer maatregelen als bovenbedoeld niet ten spoedigste worden gestaakt of deze of dergelijke maatregelen in de toekomst opnieuw zouden worden genomen."

De Burgemeester van LEENDE,
A. Manders

Bijl.

TELEFOON No. 4 — GIRO No. 55714

KABINET VAN DEN
COMMISSARIS DER
PROVINCIE

Bijl.

Antwoord op brief van

PROVINCIE NOORD-BRABANT

Ag. Nr. 536

Onderwerp: Ontslag burgemeester van Heeze.

's-HERTOGENBOSCH, den 18n Juli 1944.

Bij beantwoording dagteekening en nummer te vermelden.

De Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken heeft mij mededeeling gedaan van het besluit van den Commissaris-Generaal voor Bestuur en Justitie van 8 Juli 1944 waarbij U onmiddellijk ingaand ontslag is verleend als burgemeester der gemeente Heeze.

In verband met het bepaalde in artikel 17 van het Koninklijk besluit van 11 Juli 1922 (Stb nr. 444), sedert gewijzigd, wordt gewezen op de mogelijkheid van verzekering, bedoeld in de artikelen 43 en 95 der Pensioenwet 1922, (Stbl. nr. 240).

De Commissaris-Generaal voornoemd heeft bepaald, dat U geen pensioen als bedoeld in de instructie nr. 124/1941 mag worden toegekend.

DE COMMISSARIS DER PROVINCIE NOORD-BRABANT,

AAN
DEN HEER Jhr. Mr. Th. W. Serraris
te
H E E Z E.

Ontslagbrief burgemeester Serraris, d.d. 18-07-1944.

De gevolgen bleven dan ook niet uit. Op 6 juli 1944 werden hij, Manders en vijf andere burgemeesters opgeroepen voor een gesprek met de Duitse bestuurder Heinrich Sellmer. Wat een overleg had moeten zijn, werd een verhoor en daarna een arrestatie. Ze werden gevangen gehouden in Kamp Vught, waar de omstandigheden zwaar waren. De gemeentesecretaris Cox, die blijkbaar ook niet zo bang was uitgevallen,

schreef allerlei brieven om er achter te komen waar Serraris gebleven was. Zij zaten toen nog in een afgesloten gedeelte van Kamp Vught. Pas eind augustus werden ze overgeplaatst naar het reguliere gedeelte en zou Cox weten waar Serraris was. Gedurende twee maanden hebben Serraris en Manders hier samen met de andere burgemeesters vastgezeten, niet wetende wat hun toekomst zou brengen.

PBL AMERSFOORT T/D-Nr.

KL Herzogenbusch

SERRARIS Theodore, W.
 Name Vorname

12.06.1908 Oirschot 10928
 Geb.-Datum Geb.-Ort Häftl.-Nr.

Häftl.Pers.Karte Dokumente:

Schreibstubenkarte Inf.Karten:

Geldverwaltungskarte

Revierkarte Bemerkungen:

Transportkarte

..... Umschlag-Nr.:

.....

Persoonskaart Serraris Kamp Vught

Vanaf 5 september 1944, ook wel bekend als Dolle dinsdag, werd Kamp Vught in alle haast ontruimd, om te voorkomen dat de gevangenen in handen kwamen van de geallieerden. Ze werden op overvolle veewagens naar Duitse concentratiekampen vervoerd. Enkele dagen later kwamen ze aan in Sachsenhausen, een concentratiekamp berucht om zijn keiharde werkomstandigheden. Serraris, Manders en de anderen

werden ondergebracht in de kapot gebombardeerde hal van de vliegtuigfabriek Heinkel. Eind september werden ze verplaatst naar de baksteenfabriek van de SS. De slechte hygiënische omstandigheden en het zware werk zorgden ervoor dat Serraris en vijf van de andere burgemeesters overgebracht moesten worden naar de ziekenbarak van het grote kamp Sachsenhausen.

US-Zone

Name SERRARIS Reg. No. _____

Civ. Name Theodor

BD 21.6.08 Nat. _____

BP Oirschot

Add. On the 6.7.44 he was transported to Vught and from there to Granienburg and on the Date 13.2.45 to BergenBelsen.

Enq. Netherlands Milit. Mission to the Allied

Add. Control Council BERLIN.

BBC. Date _____

Oorlogsarchief Nederlandse Rode Kruis (bron: Nationaal archief)

Vanuit de ziekenbarak van Sachsenhausen werden de burgemeesters gesplitst. In de winter

van 1945 werden Serraris en de burgemeester van Geldrop naar het kamp Bergen-Belsen gebracht, een

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z		Benaming	Nummer	Blok	Ontleend aan:
Serraris	Theodore W.	H. Sch	10928		RK.221 A.Z.
Woonplaats	Geboorteplaats	Dag	Maand	Jaar	
Heeze Kapelstraat 49	Oirschot	12	Juni	1908	AZ 49 KKA
Aantekeningen	Dag	Maand	Jaar		
Binnengekomen		29	Aug.	1944	RK.221
Zie rode kaart					

Administratieve verwerking binnenkomst Serraris regulier kamp Vught

kamp dat een 'dumplek' werd voor de ziekste en zwaksten onder de gevangenen. Even later komt ook Manders hier terecht, en zien zij elkaar kort weer terug. Hierna is er weinig meer bekend over Serraris en hoe hij aan zijn einde kwam. Manders zag hem voor het laatst in het begin van maart 1945. Waarschijnlijk is hij

kort hierna overleden in het kamp aan de slechte omstandigheden of de grote vlektyfus epidemie die op dat moment per maand tienduizend slachtoffers eiste. Vijftien april werd het kamp door de Britten bevrijd, met daarin meer dan 60.000 op dat moment nog levende gevangenen.

Manders weet hieraan te ontsnappen door op een trein richting Neuengamme te kruipen. Hier verbleef hij nog in enkele kleinere concentratie kampen. Vanuit het grote kamp Neuengamme kwam hij na een tiendaagse dodenmars terecht op een aantal schepen met meer dan 10.000 andere gevangenen uit het concentratiekamp. Op 3 mei werden twee van deze

schepen gebombardeerd door de geallieerden, waarbij nog ongeveer 8000 mensen om het leven komen op het brandende en zinkende schip. Manders bevindt zich door toeval op het schip dat niet werd geraakt. Hij werd in Neustadt opgevangen in een ziekenhuis.

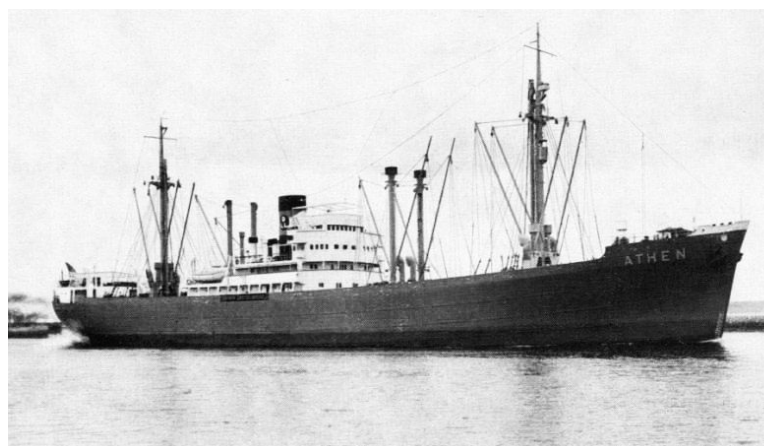
BU 3722-345B

No. 5 ARMY FILM AND PHOTO SECTION

SECRET CAPTION SHEET No.

SUBJECT Belson Horror Camp		PHOTOGRAPHER Capt Malindine
DATE 17 & 18 April 1945 STOCK		CAMERA No. 35mm Leica
Exposures Length		CINE - STILL Not Exclusive
Also covered by Other A.F.F.U.		
ROLL NUMBER	STORY	FOOTAGE
	<p>During the advance of the 2nd Army, the huge concentration camp at Belson, was relieved. Some 60,000 civilians mostly suffering from typhus, typhoid, dysentery, are dying in their hundreds daily, despite the frantic efforts being made by medical services rushed to the camp.</p> <p>The camp was declared a neutral area, before we arrived, & the allied military government stood by to reach the camp at the earliest possible moment, only to be faced by the most indescribable scenes. 60,000 people starving and without water for over six days.</p> <p>The camp was littered with corpses and dying, on closer investigation it was discovered that the huts capable of housing about 30 people, in many cases were holding as many as 500, it was impossible to estimate the number of dead among them, & others were too weak to remove the dead from the huts, so they just had to remain. In many cases they had died from suffocation, being too weak to move.</p> <p>Despite all this horror SS Guards still remained in command of the camp, including the Commandant, now the SSmen the Supermen as they prided themselves, are being made to cart and bury, in their thousands, the unfortunate civilians who had been slowly tortured to death in most cases their only crime being that they were born a Jew.</p>	
1-8	Roll One Pictures of Capt Flack and Myself with V2s. (May these negatives please be sent back to me)	1
5-8	A portion of the communal grave, in the camp.	
1-8	Roll Two Pictures of dying women, all dying of the above diseases. These pictures were taken inside the hospital as provided by the Nazis	2
1	Roll Three Two dying Polish women, crying, as they make a desperate attempt to get water to wash	
2	Taking clothing from the dead outside the huts, the clothing is used for fires.	3
3	Though dying they still try to keep clean.	
4-5	Weak and dying they carry their dead to the heap past many who have gone to the heap to die, to save their camp comrades carrying when they die.	
STILL USE ONLY		FORMATION
Assignment No.		
Date Despatched		LOCATION Belson Nth of Hannover

IWM

Verlag geallieerden 2 dagen na bevrijding Bergen-Belsen (17/18 april 1945)

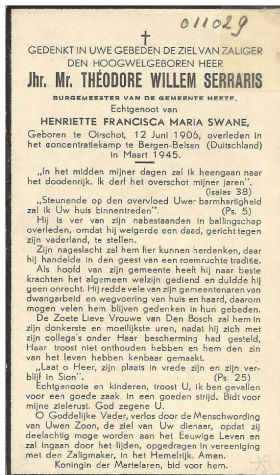
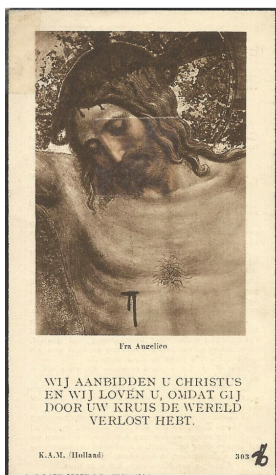
Boven het brandende schip Arkona en onder het schip waarop Manders verbleef, het schip Athen, dat bij toeval niet geraakt werd door bommen.

Op 24 juni 1945 kwam Manders weer terug naar Leende. Hier ontmoette hij een enthousiast dorp en een nieuw zoontje dat geboren was tijdens zijn gevangenschap. Het gedichtje bij de geboorte van zijn zoontje volgt hier:

*“Welkom kindje, in ons huis,
In Uw wiegje met 'n kruis,
“Friedje“ zoo als Vader heet,
Die ver weg het nog niet weet.
Maar die toch aan jou wel denkt,
En als ie komt, iets mee en brengt,
Ach, kom toch gauw, ach Vader kom,
En kus uw kindje “Wellekom”.
PAX.”*

Serraris kwam niet meer terug. Vanwege zijn vermissing liep zijn termijn als burgemeester nog door tot 16 november 1946. Op 29 juli werd met documenten van het Rode Kruis

zijn overlijdensakte opgemaakt. Zijn opvolger was zijn gemeentesecretaris Cox, die hem vanaf de bevrijding ook had vervangen als waarnemend burgemeester.

Bidprentje van Theodore Willem Serraris